
BEREDSKABSPLAN

Myndighed

OVERGREB

Oktober 2019

Indholdsfortegnelse

Indledning og læsevejledning 4

Afsnit 1. Handlepligt på baggrund af bekymring, mistanke eller viden om overgreb begået mod børn

Afsnittet beskriver handlepligt i forbindelse med bekymring, mistanke eller viden om overgreb begået mod børn af voksne eller børn under 15 år samt håndtering af pressen.

1.1.	Bekymring, mistanke eller viden om overgreb begået mod børn	4
1.2.	Handlepligt	5
1.2.1.	Underretningspligten, Serviceloven §154	5
1.2.2.	Den skærpede underretningspligt, Serviceloven §153	6
1.2.3.	Loven om afværgepligt, Straffeloven § 141	6
1.3.	Handlevejledning ved viden eller mistanke om overgreb begået af en voksen	6
1.3.1.	Akut underretning ved konkret viden om vold eller seksuelle overgreb	7
1.3.2.	Efter underretningen er afleveret	7
1.3.3.	Henvendelser fra pressen	7
1.4.	Viden eller mistanke om overgreb begået af et andet barn under 15 år	7
1.4.1.	Hvordan vurderes det, om en seksuel handling mellem børn har været en eksperimenterende leg eller et overgreb?	8
1.4.2.	Hvordan handler man ved mistanke om overgreb begået af et andet barn?	8

Afsnit 2: Aktører og procedurer i forbindelse med underretninger 9

Afsnittet beskriver Myndigheds rolle i forbindelse med underretninger samt inddragelse af og samarbejde med politi og børnehuse.

2.1.	Support fra myndighed	9
2.2.	Kontaktoplysninger i forbindelse med sager om mistanke eller viden om Overgreb	10
2.3.	Myndigheds behandling af en underretning og det videre forløb	10
2.4.	Politiets rolle	11
2.5.	Samarbejde med regionale Børnehuse	11

Afsnit 3: Oversigt over nyttige adresser, links og telefonnumre 13

Afsnittet indeholder oplysninger om kommunale kontakter, Den Sociale Døgnvagt samt udarbejdelse af underretning

---

Afsnit 4: Definitioner på overgreb	14
<i>Afsnittet indeholder definitioner på vold og overgreb samt uddybelse af begreber i tilknytning hertil.</i>	
4.1. Vold	14
4.2. Psykisk vold	14
4.3. Seksuelle overgreb	14
Afsnit 5: Tidlig opsporing og indsats	15
<i>Afsnittet præciserer vigtigheden af tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb samt forventninger til leder og medarbejders kendskab til tegn og signaler et barn kan udvise, når det udsættes for overgreb – herunder vigtigheden af åbenhed og dialog på arbejdspladserne om bekymring eller mistanke om, at et barn udsættes for overgreb.</i>	
Afsnit 6: Mulige tegn og signaler på seksuelle overgreb og vold	17
<i>Afsnittet indeholder opmærksomhedspunkter og beskrivelser af mulige tegn og reaktioner på overgreb. Listen over mulige tegn og reaktioner er dog ikke udtømmende, og det er vigtigt at forholde sig analyserende til barnet og den unges signaler og se dem i et helhedsperspektiv.</i>	
6.1. Ændring af adfærd	17
6.2. Fysiske tegn på, at et barn/ung kan have været udsat for seksuelle overgreb	20
6.3. Fysiske tegn på, at et barn/ung kan have været udsat for fysisk vold	20
Afsnit 7: Forældresamarbejde og –inddragelse	21
<i>Afsnittet præciserer og begrundes, hvorfor forældre ikke orienteres om henvendelser til Myndighed og politi- i forbindelse med viden eller mistanke om vold og seksuelle overgreb på børn og unge rettet mod en eller begge forældre.</i>	
Afsnit 8: Samtale med barnet/den unge om overgreb	21
<i>Afsnittet indeholder råd til medarbejdere i tilfælde af, at et barn eller en ung fortæller om vold eller overgreb.</i>	
Afsnit 9: Når mistanken om overgreb retter sig mod en ansat	22
<i>Afsnittet angiver retningslinjer i forbindelse med mistanke om overgreb rettet mod en ansat</i>	
9.1. Pressehåndtering	22

Indledning og læsevejledning

Dette er Brønderslev Kommunes beredskabsplan i forbindelse med mistanke eller viden om, at børn og unge i alderen 0-17 år har været udsat for overgreb.

Overgreb anvendes som en overordnet betegnelse i beredskabsplanen, og omfatter i denne forbindelse seksuelle overgreb såvel som fysisk og psykisk vold.

Overgreb kan foregå i mange arenaer – både i de fysiske omgivelser børn og unge færdes i og via sociale medier.

Beredskabsplanen henvender sig til alle professionelle, der har med børn og unge at gøre i de kommunale institutioner, - afdelinger, -tilbud og -klubber, hvilket omfatter bl.a. dagpleje, dagtilbud, SFO, skole, PPR, Sundhedsplejen, opholdssteder og plejefamilier.

Beredskabsplanen skal medvirke til at sikre, at alle ansatte, som arbejder direkte med børn og unge, kender og anvender Brønderslev Kommunes beredskab ved hændelser der omfatter vold og seksuelle overgreb.

Børn og unge eksponeres i dag i stigende grad for seksualitet, hvilket kan medføre, at der opstår gensidig eksperimenterende adfærd, der umiddelbart kan opfattes som grænseoverskridende. Nærværende beredskabsplan forholder sig ikke til denne problemstilling. Her henvises i stedet til mødefora og det eksisterende supportsystem for fagprofessionelle i Brønderslev Kommune.

<http://www.dendigitalevaerktojskasse.dk/forside.aspx>

Betegnelsen Myndighed, som anvendes i beredskabsplanen, dækker organisatorisk over de 2 fagopdelte områder: Børne- og Familieafdelingen 0-14 år og Unge Centret 15-17 år.

Generelle forventninger til alle institutioner, der er målrettet børn og unge mellem 0 og 17 år

Den overordnede forventning til alle institutioner er, at der er udpeget minimum en ledelsesmæssig tovholder/koordinator i forhold til overgreb. Det er væsentligt, at der er tale om en leder, som har sin daglige gang i institutionen, og dermed er tæt på den faglige hverdag, og kan agere sparringspartner, tovholder og koordinator i forhold til support og indsats i forbindelse med sager om overgreb.

Det er Tovholder/koordinator der har ansvaret for, at Brønderslev Kommunes beredskabsplan er implementeret i institutionens hverdag. At der er tilgængelig faglig viden om området til institutionens medarbejdere samt, at der er mulighed for tæt ledelsesmæssig sparring på området.

Sparring med socialrådgiver

Ved behov for sparring eller anonymiseret drøftelse ved bekymring om overgreb begået mod et barn eller ung, rettes der henvendelse til Myndighed (se kontaktoplysninger side 10).

Afsnit 1. Handlepligt på baggrund af bekymring, mistanke eller viden om overgreb begået mod børn

1.1. Bekymring, mistanke eller viden om overgreb begået mod børn

Viden om vold og seksuelle overgreb kan inddeles i tre forskellige niveauer:

1. Bekymring
2. Mistanke
3. Konkret viden

På alle tre niveauer bør man drøfte sagen og evt. hente sparring ved henvendelse til Myndighed.

En bekymring er en diffus oplevelse af, at der er noget galt med et barn eller i dets familie. Her er ikke tale om, at man har konkret viden om en konkret handling begået af en bestemt person. Her er heller ikke tale om bestyrket mistanke. Bekymringen alene bør derfor i første omgang føre til skærpet observation af barnet/den unge i en periode. Der kan eventuelt afholdes samtale med forældrene, med mindre bekymringen går på, om forældrene begår overgreb mod barnet/den unge. Her kan overvejes om der er grundlag for at afholde et tværfagligt møde jf. Serviceloven § 49a. Mødet må afholdes én gang, og har til formål at udveksle oplysninger til vurdering af, hvorvidt der er grundlag for tidlig indsats eller evt. en underretning.

Mistanke forstås som mere end blot en bekymring. Mistanken kan formuleres f.eks. på baggrund af observationer af barnet, barnets eget udsagn om hændelser, der har fundet sted eller oplysninger, man har fået på anden vis. Her er der underretningspligt. Mistanken kan inden underretning, drøftes med Myndighed.

Konkret viden handler om de situationer, hvor det bliver kendt, at et barn eller en ung har været udsat for en konkret handling i form af overgreb begået af en eller flere personer. Denne viden kan komme fra udsagn fra barnet/den unge selv, fra vidner eller fra tilståelse fra den eller de personer, der har udsat barnet eller den unge for overgrebet. Her er der underretningspligt, og der vil som hovedregel være tale om en akut underretning – I forbindelse hermed, kan det være en fordel med telefonisk kontakt til Myndighed (se afsnit vedr. akut underretning side 6).

1.2. Handlepligt

Alle borgere har pligt til at underrette kommunen, hvis de møder børn, som er udsat for omsorgssvigt eller overgreb. Som fagperson har man en skærpet underretningspligt og alle har afværgepligt.

Underretningspligten går forud for tavshedspligten.

1.2.1. Underretningspligten, Serviceloven § 154:

Den, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældres eller øvrig opdragers side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen.

1.2.2. Den skærpede underretningspligt, Serviceloven § 153:

Personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, skal underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage:

- At et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte
- At et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold
- At et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten
- At et barn eller ung under 18 år har været udsat for overgreb

Vær opmærksom på, at underretningspligten er personlig og, at den gælder uanset faglige uenigheder eller, at leder f.eks. ikke vil foretage en underretning.

1.2.3. Loven om afværgepligt (Straffeloven § 141)

Den, som er vidende om, at nogen af de i §§ 98, 99, 102, 106, 109, 110, 111, 112 og 113 omhandlede forbrydelser mod staten eller de øverste statsmyndigheder eller en forbrydelse, der medfører fare for menneskers liv eller velfærd eller for betydelige samfundsværdier, tilsigtes begået, og som ikke gør, hvad der står i hans magt, for at forebygge forbrydelsen eller dens følger, om fornødent ved anmeldelse til øvrigheden, straffes, hvis forbrydelsen bliver begået eller forsøgt, med bøde eller fængsel indtil 3 år.

1.3. Handlevejledning ved viden eller mistanke om overgreb begået af en voksen

Herunder findes handlevejledning, hvis man får mistanke eller konkret viden om overgreb på et barn/en ung begået af en voksen. Det er vigtigt at være opmærksom på, at der er forskel på proceduren alt afhængigt af, om viden og/eller mistanke retter sig mod forældre til barnet eller om mistanken retter sig mod en mere perifer eller måske ligefrem ukendt voksen.

Vigtigt: Tal ikke med forældre eller stedforældre om mistanken, hvis mistanken retter sig mod disse! (Få yderligere informationer og begrundelser på side 20).

- Gå til den nærmeste leder for at orientere om mistanken
- Nedskriv hvilke konkrete tegn, signaler eller hændelser, der ligger til grund for mistanken. Undgå at tolke på beskrivelserne
- Hvis mistanken rejses af en pårørende eller andre, nedskriv da vedkommendes beskrivelse af den konkrete mistanke. Undlad også her at tolke på disse oplysninger.
- Lyt til barnet/den unge og spørg åbent og nysgerrigt uden at lægge barnet ord i munden
- Undgå at udspørge eller afhøre barnet
- Vis omsorg for barnet/den unge, som normalt ikke må modtage behandling, før en eventuel (video) afhøring er afsluttet. Eventuel krisehjælp og behandling koordineres i samarbejde mellem politi og Myndighed
- Tal ikke om mistanken med nogen, der ikke er involveret i sagen, gælder også kolleger, team og lignende. Der skal ske underretning til Myndighed

- Vær opmærksom på den personlige underretningspligt
- I samarbejde med Myndighed foretages en vurdering af, om barnet kan være i risiko for yderligere overgreb, herunder evt. repressalier. I så fald kan en akut underretning til Myndighed være påkrævet
- Hvis man er i tvivl, kan man kontakte Myndighed, og i anonymiseret form drøfte sagen, med henblik på en nærmere vurdering af oplysningerne. Man kan også hente sparring hos SISO¹. Videntcenter for sociale indsatser ved seksuelle overgreb og vold mod børn

1.3.1. Akut underretning ved konkret viden om vold eller seksuelle overgreb

I tilfælde af konkret viden, og/ eller synlige fysiske tegn på, at barnet har været udsat for fysisk vold eller seksuelle overgreb, skal der ske øjeblikkelig henvendelse til Myndighed med henblik på drøftelse af sagens akutte karakter. Dette med baggrund i at rettidig handling i visse tilfælde, kan være afgørende for at sikre barnet og eventuelle beviser.

1.3.2. Efter underretningen er afleveret

- Myndighed vil tage sig af det videre forløb, herunder eventuel politianmeldelse
- Myndighed vil samtidig foretage en yderligere vurdering af barnets evt. akutte sikkerhedsbehov
- Hvis forholdene fører til politimæssig efterforskning, vil Myndighed orientere forældrene, når der foreligger en plan for det videre forløb
- Fasthold en så normal hverdag for barnet som muligt. Tryghed og forudsigelighed er vigtigt for barnet i en utryk og kaotisk situation
- Vær til rådighed for barnet ved at lytte og give omsorg
- Opleves det undervejs i processen, at barnets situation forværres yderligere, fremsendes ny underretning

1.3.3. Henvendelser fra pressen

Alle henvendelser fra pressen i sager om overgreb, håndteres af Direktionen og oplysninger til pressen sker i tæt koordination mellem Direktionen og Politiet.

1.4. Viden eller mistanke om overgreb begået af et andet barn under 15 år

Børn kan også udsætte et andet barn for grænseoverskridende adfærd. Det kan være i form af et egentligt voldeligt eller seksuelt overgreb eller en påfaldende aggressiv eller seksualiserende adfærd. Overgreb begået af børn er ikke straffbare, hvis barnet er under den kriminelle lavalder, men overgrebet kan have samme alvorlige karakter og have de samme konsekvenser for det barn, der udsættes for overgrebene. Ved mistanke eller viden om, at et barn begår voldelige overgreb af fysisk eller seksuel karakter eller udøver seksualiserende adfærd over for andre børn, skal der sendes en underretning til Myndighed. Dette skal ske både for det barn, der har denne adfærd, og for de børn, der har været udsat for overgrebet.

---

¹ SISO er et landsdækkende videnscenter for Sociale Indsatser ved Seksuelle Overgreb og vold mod børn. SISO henvender sig især til faggrupper, der involveres i det konkrete arbejde, når der er sket seksuelle overgreb eller vold eller mistanke herom - såvel i kommuner som i dag- og døgninstitutioner, opholdssteder, familiepleje og øvrige organisationer. Med sit fokus på det sociale område beskæftiger SISO sig dels med de sociale indsatser før, under og efter et egentligt sagsforløb i forhold til barnet, familien og fagpersonerne, og dels med de forebyggende indsatser. SISOs generelle arbejdsfelter er rådgivning, metodeudvikling, vidensindsamling, erfaringsopsamling, netværksskabelse og formidling.

1.4.1. Hvordan vurderes det, om en seksuel handling mellem børn har været en eksperimenterede leg eller et overgreb?

Vær opmærksom på følgende:

- Aldersforskellen mellem børnene, og deres modenhed
- Er der tale om gensidig nysgerrighed og eksperimentering?
- Er der krav om hemmeligholdelse?
- Er der brugt magt og trusler i forbindelse med samværet?
- Er aktiviteten nogenlunde alderssvarende?
- Virker aktiviteten ufrivillig for det ene barn?
- Er der rituelle eller sadistiske/voldelige elementer i samværet?

1.4.2. Hvordan handler man ved mistanke om overgreb begået af et andet barn?

- Har man selv overrasket børnene i situationen, spørg da ind til, hvad det er de laver/leger, og hvor de eventuelt har set eller kender denne leg fra? Lyt til børnene og undgå at afhøre dem
- Vejled nænsomt og rummeligt barnet/børnene til en anden adfærd, og vurder om barnet/børnene er i stand til at tage imod en sådan vejledning
- Drøft og afklar eventuel viden og mistanke med en kollega, som også kender barnet/børnene
- Nedskriv hvilke konkrete tegn, signaler eller hændelser der ligger til grund for din viden eller mistanke - Undlad tolkninger
- Vurder oplysningerne med henblik på, om det tyder på en eksperimenterende leg eller om der kan være tale om en overgrebssituation. Ved tvivl, kan Myndighed kontaktes, og man kan drøfte sagen i anonymiseret form med henblik på en nærmere vurdering af oplysningerne, herunder rammerne for forældrenes orientering og inddragelse
- Hvis det er afklaret, at det drejer sig om en bekymrende voldelig eller seksuel handling, skal man allerede samme dag indkalde og/eller orientere børnenes forældre om hændelsen, samt proceduren for underretning til Myndighed på børnene
- Hvis der opstår mistanke om, at et af børnene har været, eller er udsat for overgreb begået af forældre eller andre i nær relation til barnet, underrettes Myndighed med særskilt underretning i forhold til dette. Vær opmærksom på, at forældrene ikke må orienteres. Herefter behandles sagen efter den procedure, der er målrettet en situation med viden eller mistanke rettet mod forældre eller andre voksne.
- Tag hånd om de involverede børn og evt. resten af børnegruppen
- Vis i den efterfølgende periode interesse og omsorg for involverede børn og den resterende børnegruppe
- Forsøg at skabe ro i den øvrige børnegruppe og at afdramatisere situationen
- Drøft ikke sagen eller din mistanke med nogen, der ikke er involveret i sagen

---

Afsnit 2. Aktører og procedurer i forbindelse med underretninger

2.1. Support fra Myndighed

Børne- og familieområdet har i hver af de 2 myndighedsafdelinger (Varige Spor øst og vest) samt i Unge Centret, udpeget socialrådgivere med særlig spidskompetence indenfor området – overgreb. I sager med mistanke eller viden om overgreb mod et barn eller en ung, **SKAL** institutionens tovholder/ koordinator kontakte en af disse socialrådgivere med henblik på konsulentbistand og eventuel bistand i forbindelse med gennemførelse af børnesamtaler samt koordinering af indsatsen i forhold til det enkelte barn eller gruppen af børn.

Support og Bistand fra socialrådgiverne omhandler følgende muligheder:

- Tilgængelighed i forhold til sparring
- Vejledning i forhold til, hvorledes den enkelte sag påbegyndes. Fordeling af roller - Hvem gør hvad?
- Drøftelse med det pågældende lærerteam/eller den pågældende personalegruppe
- Orientering om skellen mellem "social sag" og "straffesag" hos politiet
- Konsultativ deltagelse i børnesamtaler med henblik på afdækning af behov for underretning til Myndighed. I givet fald er det institutionens opgave at indhente samtykke fra forældremyndighedsindehaverne samt skrive referat fra samtalen
- Mulighed for koordinering i forhold til orientering af skoledistriktsleder og afdelingsleder i myndighedsområdet ved afholdelse af møder
- Det er socialrådgiverne fra Myndighed der koordinerer med politiet, så kontinuerlig gensidig orientering og koordinering sikres

2.2. Kontaktoplysninger i forbindelse med sager om mistanke eller viden om overgreb

Børne- og Familieafdelingen

Brønderslev Rådhus

Ny Rådhusplads 1, 9700 Brønderslev

Telefon: 99 45 45 45

Åbningstider:

Mandag-onsdag kl. 8-15, torsdag kl. 8-17 og fredag kl. 8-14

Bagvagt: 41 77 84 88 (Bagvagt benyttes i akutte tilfælde, hvor Myndighed ikke træffes)

Den sociale døgnvagt

Ved akutte henvendelser udenfor Børne- og familieafdelingens åbningstid kan

Den Sociale Døgnvagt kontaktes via Nordjyllands Politi på telefon: 96 30 14 48

Hvordan laver man en underretning?

Se Ankestyrelsens pjece: Tag´ signalerne alvorligt.

<https://ast.dk/publikationer/tag-signalerne-alvorligt>

<http://www.dendigitalevaerktojskasse.dk/forside.aspx>

SISO telefonrådgivning for fagfolk, børn, unge og forældre på telefon: 20 77 11 20

Åbningstider: mandag-onsdag kl. 9.30-15, torsdag 9.30-18.00 og fredag 9.30-13.00

<https://socialstyrelsen.dk/born/overgreb>

2.3. Myndigheds behandling af en underretning og det videre forløb

- Myndighed skal inden 24 timer vurdere om der er behov for akut handling på baggrund af underretningen
- Hvis der er tale om en familie, der i forvejen har støtteforanstaltninger, foretages der en genvurdering af sagen via en socialrådgiver, der ikke i forvejen arbejder med familien
- Myndighed sender kvittering til underretter indenfor 6 dage
- Myndighed foretager som udgangspunkt, evt. i samarbejde med politiet, en umiddelbar vurdering af barnets sikkerhedsbehov med henblik på at sikre, at barnet/den unge beskyttes mod eventuelle yderligere overgreb eller repressalier
- I de sager, hvor der sker anmeldelse koordinerer Myndighed med politiet, før forældrene informeres
- I de tilfælde, hvor der **ikke** sker anmeldelse, vil forældrene hurtigt blive kontaktet og informeret om, at Myndighed har modtaget en underretning

- Myndighed vil herefter gå i gang med at afdække familiens og barnets situation nærmere. Herunder evt. udarbejde en børnefaglig undersøgelse jf. servicelovens §50
- Myndighed gennemfører en samtale med barnet
- Myndighed skal oplyse en professionel underretter i forhold til, om der er tale om en familie der i forvejen har støttende foranstaltninger, eller om underretningen har givet anledning til iværksættelse af børnefaglig undersøgelse jf. SEL § 50 eller iværksættelse af støtteforanstaltninger
- Uanset om der foretages politianmeldelse, og uanset om der opstartes en efterforskning, er det Myndigheds ansvar at tage stilling til barnets behov for særlig støtte
- Det er politiets rolle at efterforske sagen, men hvis barnet eller den unge har akut brug for krisehjælp, vil Myndighed i samarbejde med politiet søge at sikre, at en evt. indsats overfor barnet/den unge ikke udskydes unødigt

2.4. Politiets rolle

Hvis Politiet inddrages, er det deres rolle at:

- Vurdere, om der er sket et strafbart forhold
- Vurdere, om der skal foretages en retsmedicinsk undersøgelse med henblik på mulig sporsikring til brug for en evt. retssag
- Afhøre de(n) forurettede. Er barnet til og med 15 år (eller en udviklingsalder svarende til dette), sker det som en videoafhøring. Er barnet over 15 afhøres det på normal vis
- Vurdere, hvor vidt der skal rejses en sigtelse. Sigelse rejses, hvis der er begrundet mistanke om, at et strafbart forhold er begået. Det er anklagemyndigheden, som efterfølgende træffer afgørelse, om der skal rejses tiltale

2.5. Samarbejde med regionale Børnehuse

Med overgrebspakken i 2012 blev det besluttet at samle det tværfaglige og tværsektorielle samarbejde i overgrebs sager i 5 regionale Børnehuse.

Brønderslev Kommune er tilknyttet Børnehus Nord som er fysisk placeret i Aalborg.

I Børnehus Nord samarbejder Myndighed, Børnehus, politi, og evt. sundhedsmyndigheder om de konkrete overgrebs sager. Formålet med Børnehuse er at sikre at børn, der har været udsat for overgreb, får et skånsomt forløb i børnevenlige rammer samt en fagligt kvalificeret udredning.

Når et barn eller ung har været udsat for overgreb eller ved mistanke herom, skal Myndighed efter krav om en børnefaglig undersøgelse (Jf.§ 50) benytte det Børnehus som kommunen er tilknyttet. I Børnehusene håndteres som udgangspunkt sager, hvor overgrebet har en sådan karakter, at der er behov for et samarbejde mellem Myndighed, politi og/eller sundhedsvæsen.

Det er alene Myndighed, der kan henvise til Børnehuset, og som bevarer ansvar for sagsbehandlingen og træffer beslutninger i forhold til barnet eller den unge under hele forløbet i Børnehuset.

Personalet i Børnehuset er uddannede socialrådgivere eller psykologer, der har erfaring med at tale med børn og unge om overgreb. De samarbejder med en række faste samarbejdspartnere, som inddrages efter behov i de konkrete sager. Det vil som oftest være politi, pædiater og/eller retsmedicinere. Indsatsen i Børnehuset består af en udredning og undersøgelse af barnets eller den unges forhold, med henblik på at afdække barnets eller den unges behov for særlig støtte foranlediget af overgrebet. Som afslutning på forløbet skriver Børnehuset en status om barnets situation samt anbefalinger til fremadrettet støtte. Denne status kan indgå i Myndigheds børnefaglige undersøgelse.

I forbindelse med en konkret efterforskning anvender politiet Børnehusets børnevenligt indrettede video afhøringslokale til at foretage videoafhøring af barnet eller den unge. Politiet vurderer om der er behov for en retsmedicinsk undersøgelse.

Afsnit 3. Oversigt over nyttige adresser, links og telefonnumre

Børne- og Familieafdelingen:

Rådhuset, Ny Rådhusplads 1, 9700 Brønderslev

Telefon: 99 45 45 45./ Bagvagt:41 77 84 88

Åbningstider:

Mandag- onsdag kl. 8.00 - 15.00, torsdag kl. 8.00 - 17.00 og fredag kl. 8.00 - 14.00.

Sparring med socialrådgiver:

Ved behov for sparring, eller anonymiseret drøftelse, rettes der henvendelse til den socialrådgiver, der er tilknyttet institutionen eller rådgiver i Det tværfaglige småbørnsteam. I akutte tilfælde, hvor distriktets socialrådgiver ikke træffes, kontaktes bagvagten.

Den Sociale Døgnvagt:

Ved akutte henvendelser udenfor Myndigheds åbningstid kan Den Sociale Døgnvagt kontaktes via Nordjyllands politi på telefon: 96 30 14 48

Hvordan laver man en underretning?

Se Ankestyrelsens pjece: Tag signalerne alvorligt.

<https://ast.dk/publikationer/tag-signalerne-alvorligt>

På nedenstående link til den digitale værktøjskasse, kan der indhentes oplysninger om den gode underretning, der som minimum bør indeholde følgende:

- Data på barnet samt forældremyndighedsstillingen
- Kontaktoplysninger
- Baggrund for at underrette
- Observationer af barnet og forældrene – [Børnelinealen](#)
- Generel beskrivelse af barnet fysisk, psykisk og socialt
- Samarbejde med forældrene
- Barnets fremmøde
- Relationen til barnet
- Andre vigtige/relevante oplysninger

Det er desuden vigtigt, at underretningen er så beskrivende som overhovedet muligt.

<http://www.dendigitalevaerktøjskasse.dk/forside.aspx>

”Dialog om tidlig indsats”. Servicestyrelsens håndbog, om udveksling af oplysninger i det tværfaglige SSD-samarbejde og fagpersoners underretningspligt.

<https://viden.sl.dk/artikler/socialpaedagoger/rammebetingelser/dialog-om-tidlig-indsats/>

Afsnit 4. Definitioner på overgreb

For at kunne observere og reagere på viden eller mistanke om vold og seksuelle overgreb, er det vigtigt at definere, hvad der forstås ved disse, og at uddybe de begreber som knytter sig hertil.

Få evt. yderligere oplysninger om passiv/aktiv fysisk og psykisk omsorgssvigt på:

<http://www.dendigitalevaerktokskasse.dk/forside.aspx>

4.1. Vold

Vold er en handling eller trussel, der - uanset formål - er egnet til eller krænker en anden persons integritet, eller som skræmmer, smerter eller skader personen - uanset om personen er et barn eller en voksen. Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan både være en bevidst handling eller en handling, der sker i affekt. Handlingen overskrider desuden samfundets love og normer.

Uanset typen af vold/overgreb, der begås mod et barn, så er der tale om, at barnet udsættes for en adfærd fra forældrene eller andre, som er ødelæggende for, eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet. Enhver form for vold/overgreb bringer barnets udvikling og sundhed i fare. Vold/overgreb er udtryk for, at barnet ikke frivilligt indgår i den handling, der begås mod barnet.

(Kilde: Socialstyrelsen 2019)

4.2. Psykisk vold

Kan beskrives som følelsesmæssig afvisning, trusler om at blive forladt, trusler om straf, indespærring eller andet tilsvarende, eller om generel nedværdigende behandling. Manglende stimulering (failure to thrive, FTT) og at forhindre børns skolegang er ligeledes eksempler på psykisk vold. Der kan også være tale om egentlig vanrøgt, hvor barnet efterlades uden pasning, ikke får fysisk omsorg, at vaccinationer, undersøgelser i almen praksis, tandeftersyn og/eller sundhedspleje udelades, eller at barnet gentagende gange ikke bliver afhentet indenfor institutionens åbningstid.

4.3. Seksuelle overgreb

Seksuelle overgreb mod børn er karakteriseret ved følgende:

Der er tale om seksuelt overgreb, når et barn inddrages i seksuelle aktiviteter, som det ikke kan forstå rækkevidden af, udviklingsmæssigt ikke er parat til, og derfor ikke kan give tilladelse til og/eller aktiviteter af denne karakter, der overskrider samfundets sociale eller retslige normer. Et seksuelt overgreb krænker barnets integritet og udnytter et barns tillid.

(Kilde: Socialstyrelsen 2019)

Afsnit 5. Tidlig opsporing og indsats

Det er vigtigt med tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb. Derfor er kendskab til, hvilke tegn og signaler barnet kan udvise, når det udsættes for overgreb afgørende. Det er vigtigt, at der så tidligt som muligt, kan opdages og afværkes og en evt. behandling til barnet kan iværksættes. Der er mange tabuer forbundet med seksuelle overgreb og vold. Det er derfor afgørende, at der på steder, hvor der arbejdes med børn og unge, skabes en kultur, hvor det er muligt at tale om tegn og signaler på overgreb, både med kolleger, ledere, børn og unge. Det er også vigtigt at have et godt samarbejde med forældrene, men i sager, hvor det er forældrene, som mistænkes for overgreb, må forældrene **ikke** inddrages.

At arbejde med opsporing og forebyggelse af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge handler således i høj grad om, at man som leder og medarbejder besidder en faglig viden om:

- Tegn og reaktioner hos børn, der udsættes for vold og seksuelle overgreb
- Børns seksualitet og grænsedragningen mellem legitim seksuel adfærd og bekymrende seksuel adfærd
- Forståelsen og tolkningen af børn og unges tegn og reaktioner på vold og seksuelle overgreb
- Mulige skadevirkninger for børn, der udsættes for vold og seksuelle overgreb
- Grooming - Betegnelsen for en proces, hvor den voksne, der vil begå seksuelle overgreb, opbygger en relation til barnet ved at anvende manipulation, løgne, smiger og ros og påfører barnet ansvar og skyldfølelse. Derved nedbrydes barnets grænser gradvist, og det ender med at medvirke tilsyneladende frivilligt, i seksuelle aktiviteter, der skal tilfredsstille krænkeren
- At tale med børn generelt og specifikt i relation til temaerne vold og seksuelle overgreb.
- Kommunens beredskab og kendskab til de forskellige handlemuligheder i sager med overgreb mod børn og unge
- At kunne handle på trods af, at man er i tvivl og på trods af, at man ikke har sikkerhed for, hvad der er sket, og om barnet har været udsat for overgreb

Udover faglig viden er det også vigtigt, at der er en åbenhed og dialog på arbejdspladserne i forhold til at italesætte en bekymring eller mistanke om, at et barn udsættes for overgreb. Det er også vigtigt, at man som leder og medarbejder er i stand til at gå i dialog med børnene og eventuelt forældrene.

Fagpersoner kan blive påvirket følelsesmæssigt, når de møder børn og unge, der har været udsat for omsorgssvigt og ikke mindst vold og seksuelle overgreb i deres opvækst. Fagpersonens personlige erfaringer, holdninger, normer og barrierer i forhold til temaerne vold og seksuelle overgreb bliver aktiveret, hvis et barn har været udsat for vold. Ligeledes hvis barnet har en seksualiseret adfærd eller udviser andre tegn og reaktioner på, at det har været udsat for vold og seksuelle overgreb. I disse situationer kan medarbejderen opleve at få sine personlige grænser og blufærdighed overskredet, lige som det kan opleves svært at rumme, hvis børn og unge fortæller om vold og seksuelle overgreb.

Kendskab til egne personlige grænser og barrierer er afgørende, for en professionel og fagligt kvalificeret indsats og støtte til børnene. En vigtig del af opsporingen og den forebyggende indsats er derfor, at man som fagperson er i stand til at registrere og rumme de personlige følelser og reaktioner, der opstår.

Afsnit 6. Mulige tegn og signaler på seksuelle overgreb og vold

Seksuelle overgreb og vold mod børn og unge er ofte omgærdet af tavshed og hemmeligholdelse, og kan foregå gennem længere tid uden, at omgivelserne får kendskab til det. Det kan således være en vanskelig og kompleks opgave at opspore overgreb mod børn og unge.

Det er sjældent muligt umiddelbart at få af- eller bekræftet en mistanke om overgreb. Fagpersoner står derfor ofte med tvivl, usikkerhed, uvished og uden dokumentation for, om overgrebet har fundet sted. Det er ofte gennem barnet, at man får viden eller mistanke om overgreb. Barnet udviser måske nogle tegn og reaktioner eller kommer med udsagn om overgreb. Barnet har brug for, at et andet menneske aktivt og engageret reagerer og tager initiativ i forhold til de udsagn eller de tegn og reaktioner, barnet udviser. Som fagperson er det vigtigt, at man dels har en faglig viden om de mulige tegn og reaktioner, barnet kan udvise, dels har en viden om de procedurer/retningslinjer, der ligger bag afdækningen af et overgreb.

Børns tegn og reaktioner på overgreb er komplekse, flertydige og multifaktorelle. Der kan indgå både somatiske, psykologiske og sociale aspekter i et barns bekymrende adfærd eller mistrivsel. Samtidig er det vigtigt at være opmærksom på, at tegn på mistrivsel ikke nødvendigvis er ensbetydende med tegn på overgreb. Tegn på mistrivsel kan ex. også vise sig ved andre belastende oplevelser i barnets tilværelse som ex. skilsmisse, et nært familiemedlems sygdom, død eller skoleproblemer. Manglende trivsel kan også være tegn på andre former for omsorgssvigt, ligesom det kan være udtryk for, at barnet ikke får dækket sine fundamentale udviklingsbehov.

Derfor er det hverken muligt eller hensigtsmæssigt at udarbejde en facitliste, der rummer tegn og reaktioner, som kan bruges som tjekliste, når man har en mistanke og er i tvivl. Nedenstående beskrivelse af mulige tegn og reaktioner skal derfor læses som opmærksomhedspunkter. Den faglige viden om tegn og reaktioner skal altid sættes i forhold til den viden, man har om det konkrete barn og dets familie. Hvor gammelt er barnet? Hvor modent er barnet? Hvordan er barnets livsvilkår, og i hvilken kontekst kommer barnets mistrivsel eller bekymrede adfærd til udtryk? Hvad er konkret observeret, og hvad har barnet eventuelt selv konkret givet udtryk for?

Medarbejdere i Brønderslev Kommunes institutioner, skal være opmærksomme på symptomer og signaler på omsorgssvigt og eventuelle overgreb. Det er vigtigt at forholde sig analyserende til sådanne signaler og se dem i et helhedsperspektiv. Hvis barnet eller den unge udviser et eller flere signaler eller symptomer, betyder det ikke nødvendigvis, at vedkommende har alvorlige problemer i form af svigt eller overgreb. Men det er vigtigt at holde øje og vurdere antallet, hyppigheden og varigheden af signalerne, og være opmærksom på alle ændringer i et barns og/eller en børnegruppes normale adfærd.

6.1. Ændring af adfærd

Har man kendt barnet eller den unges tidligere, normale adfærd, og pludselig kan se markante ændringer der bekymrer, så bør man reagere. Barnet kan have svært ved at indgå i forpligtende, følelsesmæssige relationer med andre. Det kan også have mistet sin

nysgerrighed og tillid til omgivelserne. Vær opmærksom på, at overgreb kan have stået på i årevis - her kan man ikke nødvendigvis se ændringer i adfærden.

- **Påfaldende seksualiseret adfærd**

Et barn der har været udsat for seksuelle overgreb, kan måske bære præg af et seksualiseret sprog og/ eller adfærd der kan indikere, at barnets begrebsverden indeholder elementer af voksen seksualitet. Nogle børn kan vise det ved avancerede seksuelle lege. Andre børn kan bære præg af grænseløs adfærd, eller sende påfaldende seksuelle signaler til voksne. Disse børn blander kontakt og seksualitet sammen, fordi de ikke kender forskellen.

Ved småbørn bør der være særlig opmærksomhed omkring overdreven/tvangspræget onani og, hvis småbørnene udviser en usædvanlig interesse i og viden om seksualitet udover alders – og udviklingsmæssige niveau. Ligeledes bør småbørns leg med dukker, hvor seksuelle overgreb indgår i legen medføre skærpet opmærksomhed.

Unge salg af seksuelle ydelser kan være tegn på seksuelle overgreb tidligere i barndommen.

- **Påfaldende påklædning og kropsholdning**

Ved de mellemstore børn og teenagerne ses det, at køns- og pubertetsudvikling skjules ex. ved at gå i alt for stort tøj. Det modsatte kan også være tilfældet, at barnet/den unge klæder sig ekstremt udfordrende. Der kan også være tale om, at barnet/den unge er usønderet, beskidt, ikke vil gå i bad, føler lede ved sin krop etc.

For stort tøj kan også skjule blå mærker m.v.

Hos unge kan der også udvikles et specielt kropssprog, kropsholdning eller gangart.

- **Modvilje mod at være sammen med en bestemt person eller bestemte steder**

Afhængig af barnets alder, udviklingstrin og relation til en evt. krænker, vil barnet måske protestere mod at skulle være sammen med eller alene med en bestemt person eller mod at færdes bestemte steder.

- **Umotiveret gråd, angstreaktioner, utryghed**

Et barn der er udsat for overgreb og som føler, det ikke kan tale med andre om det, lever i en følelsesmæssig spænding. Det kan vise sig ved pludselig og tilsyneladende ubegrundet gråd eller angstreaktioner. Det kan også vise sig ved, at barnet pludselig bliver bange for mørke, bange for at være alene, bange for bestemte lyde og lugte.

- **Søvnløshed, mareridt**

Alle børn kan have nætter, hvor de ikke kan sove og/eller har mareridt. Den voksne bør reagere, hvis det bliver et mønster eller optræder samtidig med andre signaler fra denne oversigt.

- **Ufrivillig vandladning, encoprese:**

Barnet begynder at tisse i bukserne efter det har været renligt, eller har ufrivillig vandladning, hvor det ikke skyldes enuresis. Barnet har ufrivillig afføring.

- **Psykosomatiske symptomer**

Symptomerne kan vise sig som "uforklarlig" mavepine eller hovedpine, men der kan også være tale om ufrivillige/nervøse bevægelser/tics/handlinger.

- **Apati, opgiveness, meningsløshed, depression**

Et barn, der har været udsat for overgreb, kan opleve stor ensomhed, som kan resultere i depressive reaktioner, hvor det lukker af for omverdenen og er ked af det.

- **Aggressivitet, destruktivitet – hyperaktivitet**

Nogle børn vil reagere på overgreb ved at blive aggressive, eventuelt med uforklarlige raserianfald. Det kan også resultere i direkte fysiske angreb på andre. Andre børn reagerer med hyperaktivitet, hvor det ustandselig skifter aktivitet i et meget højt og uligevægtigt tempo.

- **Manglende koncentration**

Mange børn kan få problemer med koncentration, indlæring og leg. Dette ses i alle aldre.

- **Selvdestruktiv adfærd**

Hos de mindste børn kan man nogle gange se påførelse af selvforskyldt smerte ved f.eks. at hive sig i håret eller banke hovedet ind i væggen/ting/møbler.

Hos de lidt større børn og unge vil man nogle gange kunne se depressive tendenser føre til selvmordstanker eller anden selvdestruktiv opførsel, hvor den unge f.eks. har et misbrug af rusmidler eller skærer i sig selv (cutting), brænder sig selv og lignende.

- **Regredierende adfærd**

Regression vil sige, at barnet "går tilbage i udvikling" og pludselig får nogle adfærdstræk, det ellers var vokset fra. Barnet kan begynde at tisse i sengen/bukserne, have afføring i bukserne, tale med (over) barnlig stemme, gå helt i baglås i kendte situationer og lignende. Der kan opleves tab af kompetencer i f.eks. skolearbejdet, sociale relationer m.v.

- **Manglende selvværdsfølelse, hjælpeløshed, passivitet**

Et barn, der har været udsat for overgreb, synes ofte dårligt om sig selv. Selvværdsfølelsen bliver mindre, barnet tror ikke så meget på sig selv, og fremstår måske hjælpeløst og passivt. Teenageren kan opleves som hemmelighedsfuld og/eller skamfuld.

- **Spiseforstyrrelser**

Kan vise sig ved, at barnet/den unge sulter sig (anoreksi) eller spiser overdrevent og efterfølgende kaster op (bulimi).

- **Vedholdende tavshed**

Hemmeligholdelse og trusler om repressalier, hvis overgrebet afsløres, kan gøre barnet angst. En afsløring kan derfor opleves som mere farlig, end selve overgrebene. Det tvinger barnet til tavshed og isolation.

- **Andet**

Overtilpassethed og "små voksne" adfærd, pseudo-modenhed

6.2. Fysiske tegn på, at et barn/ung kan have været udsat for seksuelle overgreb

- Rødmen, irritation omkring kønsdelene, skede og endetarmsåbning
- Smerte, kløe, udslet omkring kønsdelene, skede og endetarmsåbning
- Vaginal blødning, blødning fra kønsdele og endetarmsåbning, blod i underbukserne
- Blærebetændelse, skedekatar, ufrivillig vandladning (enuresis), ufrivillig afføring (encoprese)
- Kan have svært ved at gå eller sidde
- Mave – og fordøjelsesproblemer
- Klager over utilpashed
- Stopper ting/objekter op i skeden eller endetarmsåbningen
- Revner i mundvige, sår i munden
- Pådragelse af seksuelt overførte sygdomme
- Synkebesvær, ubehag i forhold til bestemte fødevarer
- Usædvanlig kropsslugt (sæd)
- Følger ikke normal vækstkurve

Mellemstore børn vil kunne udvise de samme fysiske tegn og symptomer som småbørn, herudover

- Psykosomatiske klager over smerte i underlivet, hovedpine, mavepine m.m.
- Vanskeligheder ved kropslig kontakt/berøring
- Mangelfuld eller overdreven personlig hygiejne

Teenagere vil kunne udvise de samme tegn og symptomer som småbørn og mellemstore børn, herudover

- Tidlig seksuel aktivitet
- Tidlig graviditet og abort eller pådragelse af kønssygdomme
- Forsøg på at tilbageholde/skjule fysisk udvikling

6.3. Fysiske tegn på, at et barn/ung kan have været udsat for fysisk vold

- Mærker efter slag (med hånd eller redskaber), brandmærker, sår på kroppen og lignende. Skader efter rusk, kast eller spark. Mærker efter kvælningsforsøg (fingermærker eller snørefurer)
- Brud på arne, ben, kraveben eller andre knoglebrud
- Symptomer på Shaken Baby syndrom (Shaken baby er en kombination af blødninger i hjernen og blødninger i øjenbaggrunden hos spædbørn, opstået i forbindelse med, at barnet gentagende gange er blevet rusket således, at hovedet bevæges ukontrolleret frem og tilbage)
- Hyppige besøg på skadestuen
- Psykosomatiske klager
- Søvnvanskeligheder
- Overreaktion på pludselige bevægelser eller lyde

(Kilde: Socialstyrelsen 2019)

Afsnit 7. Forældresamarbejde og –inddragelse

Et godt forældresamarbejde og -inddragelse er som regel det bedste udgangspunkt, når barnets trivsel skal sikres, men i forbindelse med overgreb er der dog vigtige undtagelser. Overgreb er omfattet af strafferetslige bestemmelser. Dette betyder følgende: Hvis viden eller mistanke om overgreb retter sig mod en eller begge forældre eller anden nærtstående omsorgsperson, som er samlevende med barnet, må forældrene og den nærtstående omsorgsperson ikke orienteres. Hvis forældre eller andre nærtstående omsorgspersoner bliver orienteret om, at de er under mistanke for at begå overgreb mod barnet/den unge, risikerer man, at de presser eller truer barnet/den unge til at lade være med at fortælle noget, ændre deres fortælling eller trække deres udsagn tilbage. Der er også risiko for, at vigtigt bevismateriale fjernes.

I sager om seksuelle overgreb og vold sker kontakten til barn og forældre enten direkte fra politiet eller Myndighed. Dette skal overholdes både af hensyn til sagens efterforskning, og af hensyn til barnets beskyttelsesbehov.

Hensynet til sagens efterforskning kan dreje sig om sikring af bevismateriale og eventuel afhøring af barnet. I disse sager koordinerer og varetager politiet og Myndighed orienteringen til forældrene, og beskyttelsen af barnet.

Afsnit 8. Samtale med barnet/den unge om overgreb

Det er en væsentlig del af en opsporingsproces at tale med barnet/den unge. Det vil sige at opfange dets egne initiativer til at fortælle, hvad det er udsat for eller selv tage initiativ til at tale med barnet/den unge, hvis der udvises bekymrende adfærd eller mistrivsel. I en sådan samtale, er det vigtigt som professionel at være opmærksom på følgende:

- At gribe situationen og turde være til stede i det
- At stole på barnets fortælling
- At stille nysgerrige, åbne og undrende spørgsmål som f.eks. "Hvor har du set/hørt det?". "Kan du vise mig, hvad der skete?". "Kan du sige lidt mere om det?"
- At bruge barnets egne ord, og turde gentage barnets udsagn
- At kontakte Myndighed med henblik på afdækning af yderlige samtaler med barnet
- Ikke at afhøre barnet, da det er politiets opgave. At gå for dybt i sagen med barnet inden politiets afhøring, kan skade deres arbejde og svække en eventuel retssag. Derudover kan det i nogle tilfælde være en fordel at være to voksne tilstede, hvis det er muligt

Afsnit 9. Når mistanken om overgreb retter sig mod en ansat

Hvis der opstår mistanke om overgreb, begået af en ansat, er der særlige opmærksomhedspunkter at være opmærksom på. I Brønderslev Kommune er der truffet beslutning om nedenstående retningslinjer:

1. Kontakt omgående nærmeste leder i institutionen med henblik på at videregive de oplysninger du er i besiddelse af. Nærmeste leder orienterer nærmeste chef og træffer, i samråd med denne, de nødvendige beslutninger i relation til beskyttelse af såvel barn som ansat (Hvis mistanken rettes mod nærmeste leder, kontakter man vedkommendes nærmeste leder)

2. Beskriv efterfølgende forløbet - hvad der er set, hørt og observeret. Dette fremsendes snarest muligt til nærmeste leder
3. Vær opmærksom på den personlige underretningspligt. Dermed er det vigtigt at fremsende underretning til Myndighed, som vil foretage de nødvendige vurderinger i forhold til barnet
4. Chef for Børn og familie varetager koordineringen af eventuel orientering. Herunder orientering til direktør, forældre og personalegruppe

9.1. Pressehåndtering

Al kontakt til pressen varetages af chef for Børn og familie samt direktør for Børn og Kultur. Oplysninger til pressen sker i tæt koordination mellem kommune og politi.

I tilfælde af, at der rejses tiltage mod en ansat - inddrages jurist fra HR-afdeling.

Al koordination mellem politi og Brønderslev Kommune varetages af en repræsentant fra enten chefgruppe eller Myndighed således, at kontinuerlig gensidig orientering, og koordinering sikres. **Kontakt derfor ikke selv politiet, men underret direkte til Myndighed**, som vil varetage anmeldelse til politiet på vegne af Brønderslev Kommune, hvis det vurderes nødvendigt.